

in

Beeeld

Nr. 43 / december 2015

Nationaal Monument
Kamp Amersfoort

Meer soldaten krijgen een gezicht

Kinderen van Toen

Losantin en lege hulzen

Colofon

InBeeld is een uitgave van de Stichting Nationaal Monument Kamp Amersfoort. Het magazine verschijnt vier keer per jaar, waarvan twee keer gedrukt en twee keer digitaal. De oplage van dit nummer is 3.000 exemplaren. Een digitale versie van het magazine wordt gepubliceerd op de website www.kampamersfoort.nl. Het magazine is gratis en wordt verzonden aan donateurs van de Stichting en andere belangstellenden.

St. Nationaal Monument Kamp Amersfoort
Opgericht 28 maart 2000
Register Kamer van Koophandel
Gooi- en Eemland: 32079321
Bankrekening: 112 8775 91
IBAN: NL65 RABO 0112 8775 91 BIC: RABONL2U
ANBI erkend (8163.52.276)

Bezoek- en correspondentieadres:

Loes van Overeemlaan 19
3832 RZ Leusden
Telefoon: 033-461 31 29
www.kampamersfoort.nl
www.facebook.com/KampAmersfoort
https://twitter.com/kamp_amersfoort
E-mailadres: info@kampamersfoort.nl

Redactie:

Aan deze uitgave hebben bijgedragen:
Carla Huisman, Leen Bogers, Diète Oudesluijs,
Remco Reiding (Russisch Ereveld), Jertske Pasman,
Onno Doorn, Caspar Teeuwen, Willem Hilberts,
Jan van Haeften, Willemien Meershoek,
Pascalle Kaljé, Jaap Vos.
Eindredactie: Carla Huisman, Leen Bogers,
Pascalle Kaljé.
Foto omslag voorzijde: Schuilplaatsverleners-
monument, door Rein van Zanen fotografie.
Foto's en afbeeldingen in dit nummer zijn afkom-
stig van Gert Stein, Leen Bogers, Carla Huisman,
Jaap Vos en eigen collectie Stichting Nationaal
Monument Kamp Amersfoort.
Zoveel mogelijk is getracht de eventuele recht-
hebbenden van foto's te achterhalen. Als u meent
rechten te ontfemen aan het gebruikte materiaal
zonder dat daarvoor autorisatie is verleend, of
heeft u opmerkingen over, of bezwaren tegen
het gebruik van bepaalde teksten, namen, foto's,
tekeningen of beeldmerken, wilt u dan contact
opnemen met de redactie.

© Stichting Nationaal Monument Kamp Amersfoort

*Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd
en/of openbaar worden gemaakt zonder
voorafgaande toestemming van de redactie.*
Productie: Drukkerij De Gans
ISSN 2212-8093

Openingstijden Nationaal Monument Kamp Amersfoort

Periode maart t/m oktober:

Dinsdag t/m vrijdag 09.00 - 17.00 uur
Zon- en feestdagen 13.00 - 17.00 uur
(27 april gesloten)

Periode november t/m februari:

Dinsdag t/m vrijdag 10.00 - 16.00 uur
Zon- en feestdagen 12.00 - 16.00 uur
(25 en 26 december en 1 januari gesloten)

Bij bijzondere gelegenheden kan de gedenkplaats
gesloten zijn. U wordt geadviseerd onze website
www.kampamersfoort.nl te raadplegen voor
actuele openingstijden.

Inhoudsopgave

Voorwoord

- Willemien Meershoek 3

Artikelen

- Meer soldaten krijgen gezicht - Remco Reiding 4
- OD'ers in gevangenschap - Diète Oudesluijs 5
- Herdenking Schoorl - Jaap Vos 6
- Moeder tegen wil en dank - Willem Hilberts en Jan van Haeften 7

Werkgroep gevonden voorwerpen

- Lege hulzen 8
- Losantin flesje 10

Het dagboek van

- Zuster Sebastine 11

Documentaire

- Kinderen van Toen 12
- De Nacht 13
- EO programma Geloof en een Hoop Liefde 13

Vrijwilligers

- Vrijwilliger aan het woord, Jertske Pasman 14
- Bezoek Nutreco 15
- Nieuwe vrijwilligers 16

Exposities en voorstellingen

- De Straat en het Struikgewas 17

Ontmoetingen

- Bijzonder bezoek 18

Educatie

- Bertus de Raaf 18

Boek in de etalage

- De Oogstnevel 19

In Memoriam

- 20

Oproep

- 20

Voorwoord

Willemien Meershoek

directeur Nationaal Monument
Kamp Amersfoort

Als directeur van Kamp Amersfoort ben je in de positie om heftige, maar ook bijzondere projecten van dichtbij te mogen meemaken en begeleiden.

Onlangs is er zo'n prachtig project afgerond, genaamd 'Kinderen van Toen'. Voor dit project zijn veel mensen geïnterviewd die ten tijde van WOII kind waren. Mensen die in de buurt van Kamp Amersfoort woonden, maar ook in de omgeving van twee Duitse kampen. In dit blad hier meer informatie over.

Uit het project zijn indrukwekkende documentaires voortgekomen. Eén van de geïnterviewde is de kunstenaar Armando. Hij groeide op in de buurt van Kamp Amersfoort en heeft

daarna een groot deel van zijn kunst gebaseerd op wat hij rond Kamp Amersfoort gezien en ervaren heeft. Armando en Kamp Amersfoort zijn hierdoor historisch met elkaar verbonden. Ook hij heeft kennis genomen van de vernieuwingsplannen van Kamp Amersfoort. Om crowdfunding hiervoor op gang te brengen, heeft Armando 6 bronzen beeldjes gemaakt van (herfst)bladeren in 6 verschillende kleuren. Alle 6 in een oplage van 100 stuks. De bladeren zijn gerelateerd aan de ruim 600 mensen die na WOII bij Kamp Amersfoort zijn opgegraven en vormen een blijvende herinnering aan deze, voor een deel anonieme, oorlogsslachtoffers die dood zijn gegaan door honger, mishandeling of executie.

Een ieder die voor een bepaald bedrag een aandeel koopt in de ontwikkeling van Kamp Amersfoort krijgt zo'n uniek beeldje. De verkoop start in februari 2016. Houd onze (nieuwe) website in de gaten!

Wilt u nu al meer weten over de aandelen in Kamp Amersfoort, dan kunt u een afspraak met mij maken om de mogelijkheden persoonlijk door te spreken. U kunt mij bereiken via willemien@kampamersfoort.nl of even bellen naar 033 461 31 29.

Voor nu wens ik u veel leesplezier!

Willemien Meershoek

Meer soldaten krijgen een gezicht

Ook in 2016 portretten bij de graven op het Russisch Ereveld

Door: Stichting Russisch Ereveld

Opnieuw hebben twee soldaten die begraven liggen in de nabijheid van Kamp Amersfoort een gezicht gekregen. De Stichting Russisch Ereveld heeft foto's in bezit gekregen van de Georgiër Ivan Lasjkarasjvili en de Rus Aleksandr Orechov, die beiden op het Ereveld aan de Dodeweg in Leusden een laatste rustplaats kregen. De portretten worden gebruikt voor het fotoproject '100 Gezichten van het Russisch Ereveld'. Dankzij dat project kregen in mei de grijze grafstenen op het Ereveld eindelijk een gezicht. Bijna honderd foto's van soldaten stonden bij het graf. De portretten - veelal oude, vergeelde of beschadigde foto's - waren beschikbaar gesteld door de families van de soldaten.

Foto: Aleksandr Orechov

Ook volgend jaar worden foto's van Sovjetsoldaten bij hun graf nabij Kamp Amersfoort geplaatst. Het bestuur van de Stichting Russisch Ereveld heeft daartoe besloten naar aanleiding van het grote aantal bezoekers en de vele positieve reacties. Op verzoek van Crematorium en Begraafplaatsen Amersfoort waren de portretten van de soldaten afgelopen voorjaar al een week langer te bezichtigen.

De stichting beoogt de anonieme graven op het Russisch Ereveld in Leusden een gezicht te geven door de oude portretten bij de grafstenen te tonen. Zo wordt inzichtelijk dat achter elke steen een mens, een slachtoffer van oorlogsleed schuil gaat. Het overgrote merendeel van de foto's was nooit eerder gepubliceerd.

De families van Lasjkarasjvili en Orechov zijn getraceerd door de Amersfoortse onderzoeker Remco Reiding, die hen informeerde over het lot van hun lang vermist gewaande familielid. Lasjkarasjvili kwam op 2 april 1944 in Zandvoort om het leven. Hij werd slechts 22 jaar. Lasjkarasjvili werd begraven in Bloemendaal en op 7 mei 1948 herbegraven op het Russisch Ereveld in Leusden. Zijn zus Mariami Fadioerasjvili kreeg dat pas decennia later te horen.

Orechov werd in 1943 krijgsgevangen genomen door het Duitse leger. Na een verblijf in de kampen overleed hij op 5 mei 1945 in de kliniek Auguste-Viktoria-Stift in het Duitse stadje Bad

Lippspringe aan tuberculose. Op 9 mei 1945 werd Orechov begraven in Margraten en op 23 oktober 1947 kreeg hij een laatste rustplaats op het Russisch Ereveld.

Op het Russisch Ereveld liggen in totaal 865 oorlogsslachtoffers uit de voormalige Sovjet-Unie begraven, onder wie 101 krijgsgevangenen die in en net buiten Kamp Amersfoort om het leven werden gebracht. Inmiddels zijn van 198 van deze slachtoffers de families opgespoord.

In mei van dit jaar maakten vijf nabestaanden de reis naar Nederland. Zij brachten voor het eerst een bezoek aan het graf van hun vader, grootvader of oom. De familieleden van deze vijf soldaten namen deel aan de Stille Tocht, die hen van Kamp Amersfoort naar begraafplaats Rusthof en het ereveld voerde. Ook waren ze aanwezig op de druk bezochte herdenking op 9 mei, de Russische Overwinningdag. Na de ceremonie op het ereveld kreeg Reiding uit handen van de Russische ambassadeur een onderscheiding van president Poetin.

Met het verstrijken van de tijd komt de nadruk steeds meer te liggen op het levend houden van de nagedachtenis van de oorlogsslachtoffers op het Ereveld. Er worden nog altijd pogingen gedaan om soldaten te identificeren en hun nabestaanden te traceren.

Onlangs leverden die inspanningen weer een resultaat op. Na langdurig onderzoek en uitvoerige analyse werd de soldaat die decennialang begraven lag als "Ivan Zelmadei" geïdentificeerd als Ivan Tsjelmodejev. Tsjelmodejev, soldaat in het Rode Leger, werd door de Duitsers krijgsgevangen genomen. Hij kwam terecht in een verzamelkamp voor krijgsgevangenen, het zogenaamde Stalag VI A in Hemer. Daar werd Tsjelmodejev bevrijd door het Amerikaanse leger. Toch kwam hij nooit meer thuis, in Morsjansk in de provincie Tambov, 500 kilometer ten zuidoosten van Moskou. Op 3 mei 1945 werd Tsjelmodejev opgenomen in het Reserve-Lazarett Lüdenscheid-Baukloh, waar hij zestien dagen later op 37-jarige leeftijd overleed aan tuberculose.

Aanvankelijk kreeg Tsjelmodejev op 23 mei 1945 een graf op het American Battlefield in Margraten. Op 28 november 1947 werd zijn stoffelijk overschot opgegraven en overgebracht naar het Russisch Ereveld in Leusden, waar hij tot op de dag van vandaag ligt onder de steen met nummer 561.

Zijn nabestaanden zijn hiervan nooit op de hoogte gebracht. Uit uitvoerig genealogisch onderzoek is gebleken dat Tsjelmodejev een vrouw en drie kinderen had. Zij worden op dit moment opgespoord, in de hoop dat er nog iemand in leven is of dat er kleinkinderen zijn.

Voor meer informatie: www.russisch-ereveld.nl en www.kindvanhetereveld.nl

Kamp Amersfoort en de ordedienst

Door: Diète Oudesluijs

De Ordedienst (OD), opgericht op 14 mei 1940, werd in het leven geroepen om verzet te bieden tegen de bezetter en de orde te gaan handhaven zodra deze was vertrokken. Johan Westerveld (1880) en 'oom Alexander' J. Schimmelpenninck (1887) waren de initiatiefnemers. De leden waren burgers, (voormalig) militair of behoorden tot de reserve. In feite was het meer een informeel netwerk met nogal wat KNIL-militairen. De structuur was militair - heel Nederland werd in gewesten met een eigen bevelsstructuur ingedeeld. Met name de aangesloten jongeren waren bereid om al ver voor het vertrek van de bezetter actief verzet te plegen.

In de herfst van 1941 kwam de Sicherheitsdienst (SD) de OD op het spoor. Ze vermoedden een grotere militaire verzetsorganisatie. In de zomer van 1942 nam jonkheer Six de leiding van de uitgedunde organisatie over, hij slaagde erin om de OD vanuit de Koeppelkerk in Amsterdam tot het einde van de oorlog te laten functioneren.

De door de SD al in 1940 en 1941 gearresteerde OD-leden zaten vast in het Oranjehotel en werden ondervraagd. De meesten waren onervaren en niet opgewassen tegen professionele ondervragers, al werd er (vrijwel) niet gemarteld. Na afronding van de verhoren zijn een aantal van hen als *Schutzhäftling* naar Kamp Amersfoort gestuurd. De *Wehrmacht* voerde de processen waarbij voor de vorm ook advocaten aanwezig waren. Deze vonden plaats in Kamp Amersfoort en Maastricht, later in Haaren. In Amersfoort zijn op 11 april 1942 in de SS-kantine 70 man ter dood veroordeeld, in Maastricht in dezelfde maand 11. De doodsvonnissen moesten nog door *General der Flieger* Christiansen worden bekrachtigd. Degenen die in Amersfoort waren veroordeeld zijn naar de *Wehrmachtsgefängnis* Gansstraat in Utrecht overgebracht, van daaruit gingen zij naar Sachsenhau-

sen. Op 3 mei 1942 zijn er 63 man van de groep van Westerveld in Sachsenhausen doodgeschoten. De groep uit Maastricht - onder hen Amersfoorter Kroes - is er op 11 mei geëxecuteerd. De rest bleef voorlopig nog in Kamp Amersfoort. En er zaten nog zo'n 300 man in het Oranjehotel. Later zijn de OD'ers in Haaren gevangen gezet, waar begin 1943 een proces tegen hen is gevoerd.

Eén van de opgepakte OD'ers die in Kamp Amersfoort zat was Pieter Riep (1914). In de zomer van 1941 kwam hij in contact met OD-chef Schimmelpenninck (gearresteerd in november 1941) en Rudolf 'Velo' Bierman (1916), vermoedelijk via iemand die hij uit zijn diensttijd kende. Hij legde contacten met bouwers van radiozenders; OD'ers luitenant-kolonel Jan Velu (1882), Johannes van Wijhe (1901) en Willem Hertly (1891).

Half januari 1942 probeerden de mannen naar Engeland te varen, maar helaas werden zij betrapt. Een aantal van hen werd gearresteerd, ook Velu. Pieter Riep ontsnapte, maar werd op 30 januari 1942 in Den Haag alsnog opgepakt. Hij kon niet al zijn materiaal vernietigen - er werden schetsen van het station en militaire objecten in Amersfoort en Hilversum gevonden. Na verhoren in het Oranjehotel belandde hij in het najaar van 1942 weer in Kamp Amersfoort. Half januari 1943 zijn de meeste gevangenen in *Schutzhaft* naar Kamp Vught gestuurd waar ze ingeschakeld werden bij het bouwen van *Konzentrationslager Herzogenbusch*. De omstandigheden waren bar en boos, de "Amersfoorters" waren al uitgehongerd en verzwakt. Pieter Riep stierf op 28 januari 1943, Van Wijhe op 3 februari 1943.

De overlevende OD'ers stonden in maart/april 1943 in *Polizei- en Untersuchungsgefängnis* Haaren, niet ver van Vught, terecht. Daarbij zijn 21 man ter dood veroordeeld. De OD-chef in naam, generaal Roëll (1866), werd niet ter dood gebracht en heeft de oorlog overleefd. Jan Velu (1882-1944), majoor Nicolaas Tibo (1888-1945) en burgemeester Kolff (1882-1944) van Deil kregen gratie; de laatste drie gingen eind oktober als *Nacht-und-Nebel*-gevangenen (NN) naar tuchthuis Sonnenburg. Schimmelpenninck en Hertly zijn met de 14 anderen op 29 juli 1943 doodgeschoten op de Leusderheide. De andere OD'ers zijn in oktober 1943 als *Nacht-und-Nebel*-gevangenen vanuit Amersfoort naar Duitse kampen gedeporteerd, met name naar Natzweiler. Daar zijn ook vele andere Nederlandse NN-gevangenen, die al in andere Duitse kampen zaten, heen gestuurd. Na D-Day gingen de meeste overlevenden naar Dachau.

Ondanks de vele arrestaties is de Ordedienst de hele oorlog onder leiding van Jonkheer Six blijven bestaan. Over de Ordedienst zijn meerdere boeken verschenen. Het belangrijkste boek hierover is van J.W.M. Schulten 'De Geschiedenis van de Ordedienst, - mythe en werkelijkheid van een verzetsorganisatie', 1998. In 1950 is door het algemeen hoofdkwartier van de OD in afwikkeling een in Memoriam van 307 omgekomen OD'ers uitgegeven.

Foto: De Nederlandse ambassade organiseert jaarlijks op 4 mei een dodenherdenking bij de schietkuil in het vroegere concentratiekamp Sachsenhausen. Op de muur achter die schietkuil is het verhaal van de daar in 1942 gefusilleerde OD-mannen te lezen, met een tekening van Kamp Amersfoort. Door de ambassade, Kamp Amersfoort, Kamp Vught, de "Kinderen van Verzetsdeelnemers" en de Nederlandse kerk in Berlijn wordt er elk jaar op 4 mei een krans gelegd. De Nederlandse vicepresident van het Sachsenhausencomit  Joop Snep legt de krans voor de oudgevangenen van Sachsenhausen.

Herdenking Kamp Schoorl op 11 juni 2015

Bloemen bij monument

Door: Jaap Vos

Kamp Schoorl werd in de nazomer en herfst van 1939 gebouwd door het Nederlandse leger en ingericht als legerkamp. Het kamp werd geopend op 25 november 1939.

Foto: Bloemen bij het monument

In juni 1940 was dit het eerste gevangenenkamp dat de Duitsers in Nederland inrichtten. Eind oktober 1941 werd het, in de hoedanigheid van gevangenenkamp, gesloten. Waarschijnlijk omdat het te klein was, te dicht bij de kust lag en bovendien te ver van een spoorweg verwijderd lag. Een aantal gevangenen werd vrijgelaten, het merendeel werd overgebracht naar het net in gebruik genomen Kamp Amersfoort.

Waar eens het wachthuisje van Kamp Schoorl stond, staat nu een zuil als monument ter herinnering aan het kamp. In een liefelijk duinlandschap. Al even bedrieglijk als de schietbaan van Kamp Amersfoort. Eén en al groen, in niets herinnerend aan het geweld en de troosteloosheid van toen.

Ieder jaar zijn er tijdens de herdenking twee schoolklassen aanwezig. De kinderen houden een voordracht en er zijn toespraken van de wethouder van de gemeente Bergen, de voorzitter van het comité Kamp Schoorl en de

Foto: Schoolkinderen bij het monument

directeur van het Joods Historisch Museum. De gehele herdenking draagt een sterk Joods karakter. Ieder jaar is er vertegenwoordiging van Kamp Amersfoort aanwezig om een bloemstuk bij het monument te leggen. De herdenking wordt afgesloten met een samenzijn in het buitencentrum Schoorlse duinen.

Moeder, tegen wil en dank

Door: Willem Hilberts en Jan van Haeften

In de folder 'Onderduikerspad', waarin diverse onderduikadressen op de route van de fusilladeplaats aan de BW-laan naar het Schuilplaatsverleners monument bij het NMKA staan beschreven, wordt ook melding gemaakt van het 'schooltje van tante Ciel'.

Op de Kapelweg 108 – 110 runde Caecilia Loots tijdens de oorlog, maar ook nog jaren daarna, een schooltje voor kinderen met leerproblemen. Vanaf 1942 maakte Caecilia Loots, tante Ciel, van haar schooltje ook een onderduikadres voor joodse kinderen. Dit onderduikadres onder de dekmantel van een schooltje voor bijzonder onderwijs en de altruïstische opstelling van tante Ciel, zijn niet onbekend gebleven. In 1970 werd tante Ciel onderscheiden met de Yad Vashempenning.

Eén van de toenmalige onderduikkinderen, de nu 77-jarige mevrouw Marianne Bont-Sons, laat in een gesprek met ons weten welke betekenis tante Ciel voor haar en de andere onderduikkinderen heeft gehad. Volgens mevrouw Bont, Marianne, heeft tante Ciel een alles bepalende invloed gehad op de levens van deze kinderen; niet alleen heeft tante Ciel met haar schooltje de levens van deze kinderen gered tijdens de oorlog; zij heeft hun verdere levens medebepaald. Of, zoals Marianne het verwoordt: *al het goede in ons leven hebben wij geleerd van tante Ciel.*

De persoonlijke herinneringen van Marianne aan de oorlogsjaren en dus ook aan haar onderduikverblijf in het schooltje van tante Ciel zijn vrijwel nihil. Marianne was daar van haar vierde tot haar zevende jaar. Maar daarna heeft Marianne tot het overlijden van

tante Ciel in 1988 altijd een intieme, heel persoonlijke band onderhouden. Tante Ciel werd door haar onderduikkinderen weliswaar niet als 'moeder' gezien - iets wat tante Ciel zelf ook niet wilde; zij heeft zich nooit als zodanig gemanifesteerd, ze nam de kinderen bijvoorbeeld nooit op schoot en knuffelde niet met ze - maar warmte en liefde werd zeker wel ervaren. Er werd geleerd om te kijken naar en rekening te houden met anderen. Tante Ciel wilde bijvoorbeeld dat de kinderen iets van hun eigen schamele eten gaven aan de over de Kapelweg passerende gevangenen, die op weg waren naar het Kamp Amersfoort.

Al haar onderduikkinderen overleefden de oorlog en hebben nadien de band met tante Ciel onderhouden; regelmatig werden reünies georganiseerd, ook wel met de kinderen die na de oorlog het schooltje van tante Ciel bezochten. Tante Ciel is voor al haar onderduikkinderen belangrijk gebleven; bij alle levenshoogtepunten werd zij betrokken: huwelijken, geboorten, verjaardagen, etc. etc. Met enkele voorbeelden schetst Marianne het karakter van tante Ciel: *Met name wijsheid, onbaatzuchtigheid en koelbloedigheid waren de pijlers onder het handelen door tante Ciel. Tijdens de oorlog liet tante Ciel de kinderen een zo gewoon mogelijk leven lijden; op straat spelen en niks verstoppen. Eén van de onderduikjongens, hij was twaalf jaar oud, was bang bij het buiten spelen, waardoor hij altijd zijn hoofd wat gebogen hield en naar beneden keek. Tante Ciel zei tegen hem dat hij niets te verbergen had en zijn hoofd omhoog moest houden en gewoon kon meespelen. Door deze opstelling van tante Ciel hadden wij een redelijk onbezorgd bestaan. Door de brievenbus in de voordeur hing altijd een touwtje naar buiten zodat wij zo naar binnen konden. Ook dat wekte in de omgeving een sfeer van vertrouwen en niemand had argwaan dat er 'iets bijzonders' met die kinderen van tante Ciel was. Naast haar koelbloedigheid en zelfverzekerdheid trad tante Ciel op spannende momenten ook heel verstandig op. Toen bekend werd dat mijn moeder was gearresteerd werden alle kinderen tijdelijk elders ondergebracht om geen enkel risico te lopen. Tante Ciel was een wijze en realistische vrouw.*

Dat tante Ciel iemand was met een grote persoonlijkheid werd tijdens haar ziekbed kort voor haar overlijden nog eens duidelijk bevestigd. Samen met haar onderduikzusje Simone Paur verzorgde Marianne tante Ciel. Bij het draaien van tante Ciel, ter voorkoming van doorliggen, zei tante Ciel: *'dit wil ik niet'*. De dag na haar overlijden hadden zowel Simone als Marianne het gevoel afscheid te hebben genomen van hun eigen moeder.

Tante Ciel, moeder tegen wil en dank.

Werkgroep

Gevonden Voorwerpen

Door: Leen Bogers

Gevonden hulzen

In de loop der jaren zijn op het terrein van Kamp Amersfoort een groot aantal lege patroonhulzen gevonden. Van sommigen is de afkomst duidelijk: getuigen hebben ze uit geallieerde vliegtuigen, die Kamp Amersfoort beschoten, zien vallen en opgeraapt. Dit waren de gebruikelijke .50 hulzen en de 20 mm Hispano-Suiza hulzen uit de vliegtuigbewapening.

De .50 is afgeleid van een bijzonder zware Duitse patroon, 13 mm Mauser genaamd, voor gebruik in geweren tegen tanks. De patroon trok de aandacht van de Amerikanen. Die hebben de beroemde constructeur John M. Browning erop losgelaten. Hij paste de patroon aan en ontwikkelde er een bijpassend mitrailleur voor. Dit werd de .50 die nog steeds in de Nederlandse bewapening is opgenomen. De Belgische FN fabriek maakt nog steeds volop .50 mitrailleurs.

Het 20 mm Hispano-Suiza kanon type HS.404 is op grote schaal in geallieerde vliegtuigen ingebouwd. Onder andere in de diverse Spitfire types. Ook Hawker Hurricanes, Tempests, Typhoons en Mustangs waren met het HS.404 kanon uitgerust. De naam Hispano-Suiza betekent Spanje-Zwitserland. Deze fabriek uit Zwitserland en Spanje heeft onder meer auto's, vliegtuigen en vliegtuigbewapening gebouwd. Ze maken nu nog dure sportauto's, de afdeling vliegtuigbewapening is verkocht.

Verder zijn er heel veel lege 9 mm Parabellumhulzen gevonden. Hierbij veel van Amerikaanse makelij. Deze hulzen zijn van pistoolpatronen. De 9 mm Parabellumpatroon is ontwikkeld in Duitsland door Georg Luger voor gebruik in het Parabellumpistool, vandaar de naam. Naderhand zijn er voor de 9 mm Parabellum ook machinepistolen ontwikkeld door de Duitsers. Ook de Geallieerden, met name de

Engelsen, kregen snel door dat 9 mm Parabellum een bijzonder geschikte patroon is voor machinepistolen, maar ook voor gewone pistolen. Daardoor zijn er hulzen bekend die uit Duitsland, Engeland, Amerika en Canada afkomstig zijn. De fameuze Sten, een Engels wapen bij uitstek, verschoot 9 mm Parabellumpatronen.

Op diverse plaatsen zijn hulzen gevonden die afkomstig zijn uit Nederland. Heel veel Nederlandse hulzen kaliber 6½ mm. Deze patronen werden gebruikt in het Nederlandse geweer Mannlicher M95, in een groot aantal hiervan afgeleide karabijnen en sommige machinegeweren als de Lewis M20. De 6½ mm patroon is vrij uniek. Alleen in Roemenië werden patronen gebruikt die sterk overeenkwamen. Dat er 6½ hulzen zijn gevonden is niet vreemd. In de buurt van Kamp Amersfoort ligt de Leusderhei. Hier wordt al sinds 1887 door het Nederlandse leger op grote schaal geoefend. De Leusderhei is als oefenterrein in gebruik genomen toen het M 95 geweer door het leger als standaardbewapening was aangenomen. In veel van de gevonden 6½ mm hulzen zijn er nog resten van een houten kogel aangetroffen. Daaruit blijkt dat het patronen waren voor losse schoten, "losse flodders". Deze zijn alleen voor oefeningen gebruikt.

Er zijn ook veel 8 mm hulzen gevonden die uit de Duitse standaardbewapening kwamen. Het betreft 8 x

Foto: 150 mm kardoeshuls

57 IS Mauser hulzen. Deze patronen werden gebruikt in het Gewehr 98, de Karabiner 98k en in veel Duitse mitrailleurs als de M34 en de M42. Niet zo vreemd om deze hulzen aan te treffen op een plaats waar Duitse militairen verbleven. De 8 x 57 IS patroon was bij zijn invoering een grote vernieuwing. Het Amerikaanse leger heeft in 1906 een rechtstreeks afgeleide patroon als geweerpatroon .30-06 ingevoerd. Van deze .30-06 is later weer de bekende 7,62 x 51 NATO afgeleid.

De reguliere Duitse troepen waren bewapend met geweren in kaliber 8 x 57 IS. Van deze geweren zijn er in de Tweede Wereldoorlog vele miljoenen gemaakt. Veel "tweede lijns troepen" zoals bewakers werden uitgerust met zogenaamde Beutewaffen. Dit waren wapens die als oorlogsbuit waren meegenomen uit bezette landen en door de Duitsers wederom in gebruik waren genomen. Zo konden de oorlogvoerende troepen steeds beschikken over voldoende, goedwerkende wapens waar iedere schutter mee was opgeleid. De bewakers werden niet geacht veel te schieten. Op deze manier is natuurlijk een grote kostenbesparing gerealiseerd. Veel Nederlandse M 95 geweren zijn zo terecht gekomen bij bondgenoten van de Duitsers en waarschijnlijk bij de Volkssturm.

Er zijn ook Franse hulzen gevonden op de schietbaan van Kamp Amersfoort. Deze 8 mm Lebelpatronen zijn

de eerste moderne geweerpatronen. Het 8 mm Lebelgeweer is in 1886 ingevoerd. Het was het eerste geweer dat ingericht was voor patronen die geladen waren met nitrokruid in plaats van met zwart kruid. Het voordeel was de betere werking ten opzichte van zwart kruid en de afwezigheid van rook bij het schieten.

Het is verrassend om Franse patroonhulzen in Kamp Amersfoort aan te treffen. De enige verklaring kan zijn dat de Duitsers in Kamp Amersfoort gedeeltelijk waren uitgerust met Franse Lebelgeweren als Beutewaffen. Waarschijnlijk zijn de Lebelgeweren gebruikt bij schietoefeningen. Het kan ook zijn dat de Franse geweren gebruikt zijn bij het uitvoeren van executies.

Dat er Lebelgeweren door de Duitsers zijn gebruikt is niet zo vreemd. Het wapen was heel degelijk gemaakt. Er zijn er in totaal bijna 3.000.000 van gebouwd tussen 1887 en 1940. Van de bijpassende patronen moeten er ook vele miljoenen zijn buitgemaakt.

Voor zover bekend zijn er geen 20 mm Oerlikon patroonhulzen gevonden die afkomstig konden zijn van het 20 mm Oerlikon luchtafweergeschut dat opgesteld stond bij het loopgravenstelsel bij de Stenen Man.

Er zijn tevens een aantal grote hulzen (kardoeshulzen) gevonden. Er zijn stalen hulzen, maar er is ook een messing huls aangetroffen. De laatste zit vol kogelgaten. Deze is waarschijnlijk als schietschijf gebruikt. De stalen hulzen zijn erg roestig. Het kaliber is ongeveer 150 mm. Volgens het bodemstempel van de messing huls betreft het een huls van een 15 cm, Model 25, vervaardigd in 1937. Hij zou afkomstig kunnen zijn van de 15 cm hrubá houfnice vz. 25 (zware houwitser Model 25) uit Tsjechië. Deze was als Beutewaffe gebruikt onder de Duitse naam 15 cm sFH 25(t). De (t) in de benaming duidt op de Tsjechische oorsprong. Er zijn er 126 van gebouwd door Skoda, tussen 1924 en 1934. Onze benaming "houwitser" zou afgeleid zijn van "houfnice".

Ook is er een lege aluminium huls aangetroffen. Deze komt van een hagelpatroon die veel voor de jacht gebruikt zijn. In Den Bosch heeft tussen 1948 en 1998 een fabriek

Foto: 8 mm Lebel met kogel

gestaan, De Kruithoorn, die veel aluminium hagelpatronen heeft gemaakt. Moderne hagelpatronen hebben hulzen van plastic.

Uit de gevonden aluminium hulzen kan worden geconcludeerd dat er op het terrein van Kamp Amersfoort is gejaagd.

Wie weet wat er nog allemaal in de nabije omgeving van het kamp aan hulzen ligt. Het blijft bij iedere vondst weer een uitdaging om een onderzoek in te stellen naar de afkomst.

Werkgroep

Gevonden Voorwerpen

Door: Leen Bogers

Bij de werkgroep Gevonden Voorwerpen van Kamp Amersfoort komen regelmatig voorwerpen binnen die in de omgeving van het kamp zijn gevonden. Helaas kan niet altijd worden achterhaald waar een voorwerp vandaan komt en wat het is. Des te leuker als dat wel lukt.

LOSANTIN flesje

Enige tijd geleden bracht een buurtbewoner een voorwerp bij Kamp Amersfoort.

Hij had het opgegraven op het terrein waar nu het gebouw van de Dierenbescherming staat. De gulle gever had geen idee wat het betrof en vroeg of wij konden nagaan wat het voorwerp was en of het ook gevaarlijk was.

Het bleek te gaan om een Losantin entgiftungssalbe – flesje. Dat was standaarduitrusting van de Duitse Wehrmacht. Iedere soldaat die was uitgerust met een gasmaker (dat waren de meesten) had Losantin bij zich. Uit internetbronnen blijkt dat er oranje flesjes en bruine flesjes in omloop waren.

Foto: Losantin flesje

Door de ervaring met gasaanvallen in de Eerste Wereldoorlog was men ernstig beducht op een herhaling hiervan en had men maatregelen getroffen.

Allereerst bleek tegen het einde van de Eerste Wereldoorlog dat een filter gevuld met geactiveerde houtskoolkorrels een uitstekend middel was om giftige gassen en dampen tegen te houden. Het gasmasker werd ontwikkeld.

Ter bescherming van de rest van het lichaam werd er een "Gasplane" verstrekt. Een dekzeil van behandeld papier dat vrijwel ondoordringbaar was.

Maar wat te doen als er toch gifgas op de huid was gekomen? Voor de goede orde: met gifgas wordt meestal mosterdgas bedoeld. Dit is echter geen gas, maar een vloeistof die bij 14 graden Celsius stolt en door textiel heen kan dringen. Mosterdgas tast de huid aan, veroorzaakt grote brandblaren, is giftig bij inslikken en ook is de damp bij inademen zeer gevaarlijk.

De nu "gebruikelijke" zenuwgassen zijn door de Duitsers zelf ontwikkeld in de Tweede Wereldoorlog, maar niet door hen gebruikt. Men ging er stilzwijgend vanuit dat de Geallieerden ook geen gassen zouden gebruiken, omdat de gevolgen te ingrijpend zouden zijn.

Op de huid beland mosterdgas kan met onder andere chloorkalk onschadelijk gemaakt worden. De Duitse soldaten kregen elk vier busjes mee, gevuld met chloorkalk (Losantin) tabletten. Deze tabletten moesten met water (of speeksel) tot een papje gemengd worden. Dit papje moest dan op de besmette delen worden aangebracht, enige tijd daar gelaten worden en daarna afgespoeld. De kans bestond dat bij snel handelen het mosterdgas zo geen uitwerking had.

Omdat de Losantin tabletten onhandig waren, is in 1941 ook "Hautentgiftungssalbe" ingevoerd. Dit was een dikke vloeistof die in platte plastic flesjes werd uitgereikt en gebruikt moest worden om het mosterdgas dat op de huid was gekomen, onschadelijk te maken. Deze flesjes zaten weer in kokertjes en waren voorzien van een gebruiksaanwijzing.

De gebruiksaanwijzing op de oranje flesjes was als volgt:

- 1 Gas direct van de huid verwijderen (gebruik een droge doek of een stuk papier).
- 2 Houd het flesje op zijn kop, schud tweemaal krachtig en schroef de dop af. Knijp in het flesje zodat de vloeistof naar buiten komt.
- 3 Breng een dun laagje aan (drie druppels op een deel zo groot als een lucifersdoosje).
Wrijf vijf minuten in en was na een paar uur af.
- 4 Doe de dop weer op het flesje.
- 5 Het ontsmettingsmiddel niet te gebruiken op neus, mond, ogen, gevoelige lichaamsdelen en op huid die al aangetast is, rood is of blaren vertoont.

Het flesje dat bij Kamp Amersfoort werd afgegeven was bruin en had helaas geen gebruiksaanwijzing. De inhoud rook naar chloor.

Het flesje is opgenomen in de collectie van Kamp Amersfoort.

Mocht u meer informatie hebben mbt tot dergelijke Losantin flesjes dan kunt u contact opnemen met Kamp Amersfoort via info@kampamersfoort.nl o.v.v. 'Reactie op gevonden voorwerp' en daarbij het onderwerp "Losantin".

Het dagboek van Oude verhalen, oorlogsdagen

Door: Carla Huisman

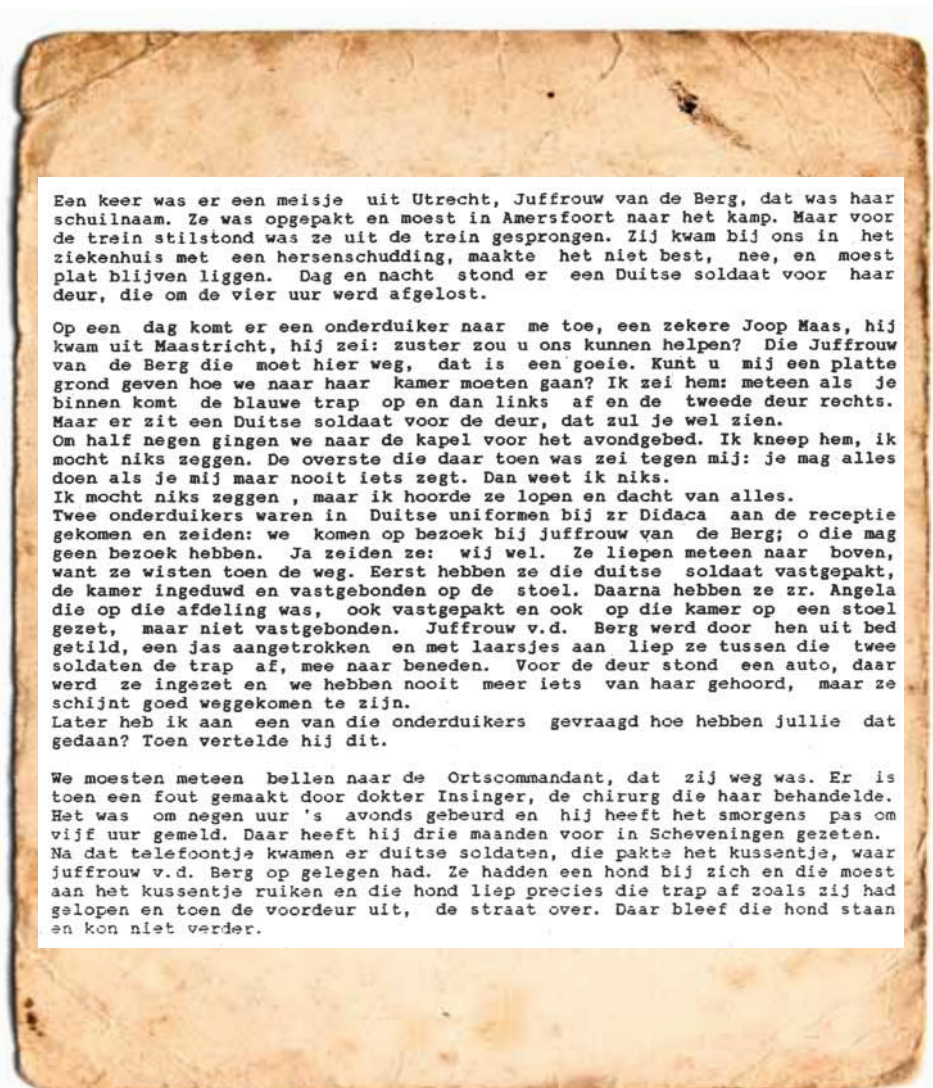
Soms krijgen we bij Kamp Amersfoort brieven of dagboekfragmenten in handen die vertellen over Kamp Amersfoort en omgeving tijdens de Tweede Wereldoorlog. Dergelijke brieven en dagboekfragmenten geven vaak een verrassende kijk op de tijd van toen.

Zo kregen wij van de familie Boonman uit Heinkenszand een getypt stapeltje dagboekfragmenten van hun tante, Zuster Sebastine van der Made, geboren in 1902. Daarin vertelt zij hoe zij als hoofdzuster van de mannenzaal in het Elisabethziekenhuis in Amersfoort de oorlogsdagen heeft beleefd.

Deze dagboekfragmenten beginnen op vrijdag 10 mei 1940 als veertig zusters worden gesommeerd om naar de Grebbeberg te gaan, waar ze voor gewonde soldaten moeten zorgen. De gewonden stromen met dertig, veertig, vijftig tegelijk binnen. Dat gaat dag en nacht door. Eigenlijk kunnen de zusters het niet aan, ze werken door tot op zaterdag de bombardementen te hevig worden. Dan trekken ze zich terug in een kelder en pas als het weer helemaal stil wordt, gaan ze weer naar boven. "Ja, we waren allemaal verslagen toen we hoorden dat de Grebbeberg was gevallen."

Op maandag keren ze terug naar Amersfoort, waar het ziekenhuis een grote ravage blijkt te zijn. "Je wist niet wat je zag, zelfs de melkbekers en de koffiepot van onze afdeling zag ik in de loopgraven liggen". Ze ruimen de boel weer op zo goed en zo kwaad als dat gaat. Dan beginnen ook zo zachtjes aan de patienten weer terug te komen van de Lichtenberg en de patiënten die naar Alkmaar waren gebracht. Patiënten uit het verzet en uit Kamp Amersfoort. Ze proberen hen zo goed mogelijk te verzorgen.

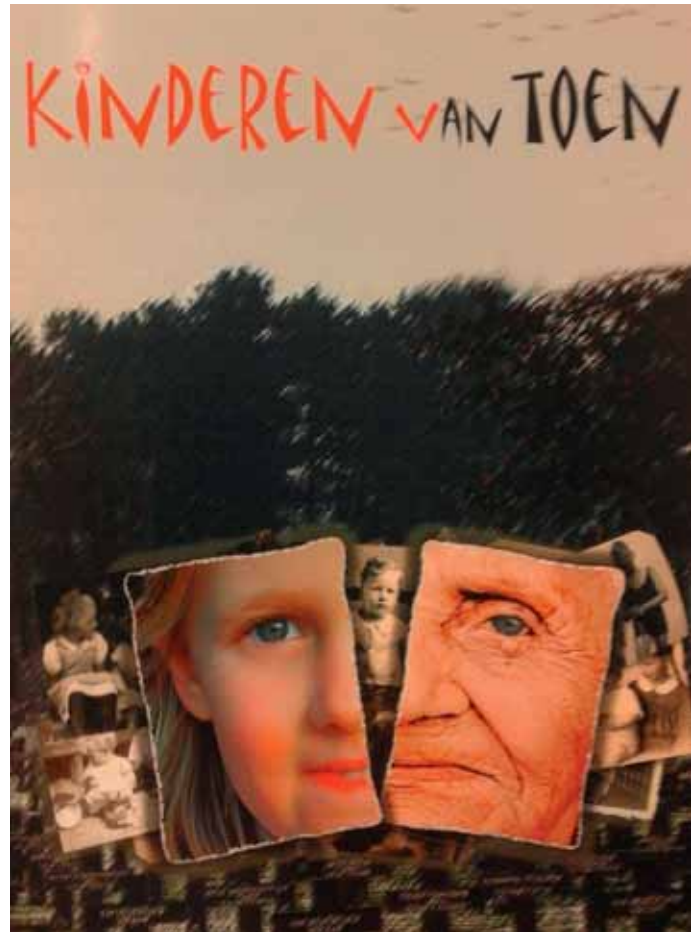
Hieronder een getypt fragment uit het dagboek van Zuster Sebastine.

Kinderen van Toen

Door: Carla Huisman

Wat wisten (Amersfoortse) kinderen indertijd van de (dreiging van een) 2e Wereldoorlog en wat wisten zij van Kamp Amersfoort? Wat wisten andere kinderen van dat kamp en wat gaat er door je heen als je hoort dat je vader of moeder er gevangen zit? Of als je geconfronteerd wordt met gevangentransporten? Hoe is het om op te groeien in een oorlog en wat betekent dat voor de rest van je leven?

Deze en andere vragen staan centraal in het project Kinderen van Toen, een nieuw educatief programma, dat invoelbaar maakt wat het betekent 'kind te zijn' in een oorlogssituatie. De 'kinderen van toen' hebben immers de spanning, de onzekerheid én de consequenties van de keuzes van hun ouders (passief ondergaan, verzet, 'heulen met de vijand', actief meewerken met de bezetter dan wel in Duitse dienst) aan den lijve ondervonden.

We woonden toen in Amersfoort aan de Leusderhei. Mijn vader werkte bij de militaire schietbanen en er was 's nachts een soort bewaking nodig bij de schijvenloods. Het was altijd op zondagochtend rond koffietijd dat er zo'n grote vrachtauto voorbij reed. De achterkant open, militairen er in. Die wagen reed dan de hei op en kwam later weer terug. Wij wisten op een gegeven moment dan dat ze 's avonds om een uur of zes, als het stil werd op de weg, weer terug zouden komen. Maar dan met gevangenen achter in de vrachtwagen. Na een uurtje of zo kwam die vrachtauto leeg terug en wisten wij dat 't weer 'feest' was geweest voor de Duitsers. De fusillades vonden altijd in hetzelfde gebied plaats. 's Ochtends groeven de militairen alvast de gaten en 's avonds werden de gevangenen uitgeladen en neergeschoten. Altijd in dezelfde hoek. (Fragment interview met Diny Vetkamp)

Het totale project bestaat uit twee documentaires, een interactieve website met onder andere lesmateriaal voor zowel het basis als het voortgezet onderwijs en een groot historisch archief. Dankzij subsidies van diverse organisaties kon het project, dat in 2010 startte, worden gerealiseerd.

De documentaires bij dit project zijn op zaterdag 12 september aan een select gezelschap gepresenteerd en zijn binnenkort te zien in het bezoekerscentrum van Kamp Amersfoort.

Het projectteam van Kinderen van Toen: Yolande Gastelaars en Erik Vermij. Met medewerking van Karel Kreuning, Henry Wind en Hetty van Oel.

Meer informatie vindt u op de website www.kinderenvantoen.nl

Film 'De Nacht' gebaseerd op waargebeurde verhalen uit Kamp Amersfoort

In het jaar 1944 staat de hele wereld in brand, de grote veldslagen zullen onze geschiedenis markeren met een blijvend litteken. De gruwelijkheden van deze oorlog strekken zich verder uit dan de frontlinie. In het Nederlandse gevangenenkamp Amersfoort was het overleven met de hoop op een nieuwe dag de enige houvast voor de gevangenen.

'De Nacht' is gebaseerd op waargebeurde verhalen uit het Kamp Amersfoort, waar de beruchte kampbeul Joseph Kotalla zijn gang kon gaan, maar waar zelfs in de donkerste nachten plaats was voor hoop en geloof!

De opnamen voor 'De Nacht' worden onder andere gemaakt in het voormalige Jezuiten klooster in Valkenburg. In plaats van vooral de verschrikkingen van de oorlog en het kampleven te

tonen, focust 'De Nacht' op de dialoog. Aan de hand van gesprekken onderling en met kampbewakers wordt de kijker meegenomen in de gedachten en emoties van de gevangenen. De film speelt zich dan ook voor een groot deel af op letterlijk een paar vierkante meters in een cel in Amersfoort.

'De Nacht' wordt geproduceerd door Frank Munnecom en is een no budget-productie. De regie is in handen van het jonge talent Thijs van Dijk (die deel uitmaakt van de Cinesud Talent 2015 lichterij).

In het voorjaar van 2016 zal de film in diverse bioscopen en filmhuizen te zien zijn.

Op de website www.cinesud.nl/projecten/de-nacht is meer te lezen over de film.

EO programma Geloof en een Hoop Liefde Opnames in Kamp Amersfoort

Geloof en een Hoop Liefde strijkt een week lang neer in een plaats in Nederland. Herman Wegter, Mirjam Bouwman, Hella van der Wijst en Kefah Allush zoeken hier naar karakteristieke dorpsverhalen, stadse tradities, de rol van het christelijk geloof en bijzondere mensen.

Dr. Nico van Hasselt, gevangene in Kamp Amersfoort tijdens WO II, werd onlangs door presentatrice Hella van der Wijst geïnterviewd voor het programma. De opnames vonden plaats op het terrein van Kamp Amersfoort waar Dr. Van Hasselt vertelde over zijn ervaringen in het Kamp ten tijde van de Duitse bezetting.

Op 19 november werd het programma Geloof en een Hoop Liefde uitgezonden op NPO 2.

Vrijwilliger aan het woord

Jertske Pasma

Door: Carla Huisman

Bij Kamp Amersfoort werken een kleine 100 mensen, sommigen in vaste dienst, anderen als vrijwilliger. In het bestuur, in de tuin, als gastheer of gastvrouw, als gids of als onderzoeker. Een ding hebben ze met elkaar gemeen: allemaal dragen ze Kamp Amersfoort een warm hart toe. Ze besteden hun tijd, aandacht en energie aan het kamp. In deze rubriek is steeds één van deze medewerkers aan het woord. Dit keer is dat Jertske Pasma, onderzoeker bij Kamp Amersfoort. Jertske woont in Amersfoort, is 33 jaar en werkt bij Bever.

Hoe stel je een pijnlijke plek tentoon?

"Ik heb sociale geografie en erfgoedstudie gedaan," vertelt Jertske. "Mijn afstudeerstudie ging over bunkers en de Atlantic Wall. Daar ben ik regelmatig geweest. Die plek, gebouwd door de nazi's, maakt nu deel uit van de Belgische en Nederlandse geschiedenis. Maar hoe stel je zo'n pijnlijke plek tentoon? Wat wil je laten zien? Welk verhaal vertel je? Dat hield me enorm bezig. Van daaruit raakte ik steeds meer geïnteresseerd in erfgoed in de oorlog waaronder kampen in Europa. En dan is de stap naar Kamp Amersfoort, nota bene in mijn eigen woonplaats, snel gemaakt."

Getuigenissen

"Ik wilde graag iets doen met of voor het kamp vanuit mijn studie en ik kreeg de mogelijkheid om mee te werken in de werkgroep getuigenissen. Wat we doen is het beluisteren en bekijken van interviews met oud gevangenen en daar een verkort verslag van maken. Dat vind ik heel interessant. Ik heb er nu zeven gedaan en ik heb veel meer beeld gekregen van hoe het in het kamp was. En wat gevangenen in en buiten het kamp deden. Hoe ze bijvoorbeeld hout moesten halen of op vliegbasis Soesterberg werkten aan loopgraven, dat wist ik allemaal niet."

Hij wist niet meer wie Kotälla was "Wat me vooral opviel bij die interviews is, dat de ene gevangene haarscherp kan vertellen hoe het

was, en dat een ander vrijwel niets meer weet van die tijd. Er was zelfs een oud gevangene die niet meer wist wie Kotälla was, één van de ergste bewakers in het kamp. Reden hiervoor zou kunnen zijn dat deze gevangene voor 1943 in het kamp zat. Kotälla kreeg zijn functie namelijk pas in 1943, nadat het kamp heropend was. Wat ook indruk op me maakte is het verhaal van een gevangene die vertelde hoe hij er bijna een sport van maakte om niet op te vallen, om de tijd in het kamp zo ongeschonden mogelijk door te komen."

Wonderlijke reizen

"De verhalen gaan niet alleen over Kamp Amersfoort, maar ook over wat de gevangenen verder meemaakten tijdens de oorlog, soms wonderlijke gebeurtenissen. Zo was er een gevangene die op een ochtend van Loes van Overeem te horen kreeg: 'Kleed je aan en maak je klaar.' Hij had geen idee wat er ging gebeuren. Met een vrachtwagen werd hij naar Den Haag gebracht, waar hij werd vrijgelaten. Hij weet nog steeds niet waarom. Of de merkwaardige routes die gevangenen aflegden als ze van het ene (werk)kamp naar het andere werden gebracht, of als ze terugkeerden naar huis en kris kras door Europa reisden. Ik kreeg weer zoveel nieuwe dingen te horen over de oorlog. En voor mijn studie waar ik uiteindelijk ook een baan in wil, is dat geweldig interessant."

Werkgroep getuigenissen

In 2009 besloot Kamp Amersfoort om zoveel mogelijk oud gevangenen te interviewen. Eddy van der Pluijm, Diète Oudesluijs, en Dick van den Berg gingen daarmee aan de slag en dat heeft geresulteerd in een heel bijzondere verzameling; 106 interviews, een schat aan informatie. Een aantal interviews wordt uiteindelijk geplaatst op een landelijke site, voor iedereen toegankelijk. Kamp Amersfoort wil dit unieke materiaal zelf ook laten zien en horen aan haar eigen bezoekers. En dat betekent onderzoek en uitzoekwerk. Daar is de werkgroep getuigenissen, die bestaat uit zeven vrijwilligers, al enige jaren mee bezig; het is een tijdrovend en interessant proces.

Interviews voor de toekomst

Alle interviews zijn ondertussen zijn beluisterd en van een kort verslag voorzien. Kamp Amersfoort is klaar voor de volgende stap: fragmenten selecteren om het verhaal van het kamp (nog) meer in beeld te brengen, het zichtbaar en hoorbaar maken.

Jertske: "Vanuit mijn studie, maar ook vanuit mijn eigen interesse, weet ik, het is zo belangrijk dat deze getuigenissen bewaard zijn en worden ontsloten. Mooi dat ik in zo'n proces mee mag doen!"

Nutreco een dagje aan het werk op het terrein van Kamp Amersfoort

Op 25 september was er een groep van drie dames en zeven heren hard aan het werk op het buitenterrein van Kamp Amersfoort. Normaal werkzaam bij Nutreco, maar op deze dag als vrijwilliger ingezet door Matchpoint. Matchpoint is een overkoepelende Amersfoortse organisatie die bedrijven en vrijwilligers met elkaar weet te verbinden.

Om 10.00 uur kwam de groep binnen, waar ze een documentaire bekeken en een korte uitleg kregen over (de geschiedenis van) het kamp van gids Joop Mijnders. Na de koffie gingen ze in twee groepen aan het werk. En hard! Om 16.00 uur waren de loopgraven schoon, de regen opvangvakken uitgegraven, zodat het water weer weg kan stromen, en het gras was gemaaid!

Namens Kamp Amersfoort hartelijk dank!

Nieuwe vrijwilligers aan het woord

Kamp Amersfoort heeft plaats voor nieuwe vrijwilligers!

Bij Kamp Amersfoort zijn verschillende vrijwilligers actief. Er zijn gidsen, gastvrouwen en gastheren, onderzoekers en terreinverzorgers. Vrijwilligerswerk bij Kamp Amersfoort is interessant en leerzaam. Gaandeweg kom je meer te weten over de geschiedenis en over de Tweede Wereldoorlog. Je leert omgaan met groepen volwassenen, kinderen, jongeren en uniformdragers. En, je maakt deel uit van een betrokken team van vrijwilligers en vaste medewerkers.

Heb je interesse? Stuur dan een mail naar carla@kampamersfoort.nl. Zij neemt vervolgens contact met je op.

Caspar Teeuwen

Mijn naam is Caspar Teeuwen. Ik ben 45 jaar en woon sinds 2004 met mijn vrouw en 2 dochters in Amersfoort.

Ik ben erg geïnteresseerd in alles wat met de 2e wereldoorlog te maken heeft en raakte gefascineerd door het idee dat niet ver vanwaar ik woon, in het verleden vreselijke dingen zijn gebeurd.

Als gids kan ik mijn kennis en interesse overbrengen op anderen. Niet alleen ter educatie, maar ook omdat ik vind dat het verhaal over kamp Amersfoort niet mag worden vergeten.

Onno Doorn

Mijn naam is Onno Doorn. Ik ben geboren in 1947 in 't Zandt (Gr.) en woon met mijn vrouw in Nijkerk. Vanaf mijn kinderjaren hoorde ik over het bestaan van Kamp Amersfoort. De enige broer van mijn vader – mijn oom Piet – is in 1944 via Amersfoort en Neuengamme in Husum omgekomen. Hij ligt begraven op het Ereveld in Loenen.

Als dienstplichtig militair diende ik bij de Koninklijke Luchtmacht in West-Duitsland. Op 10 juni 1971 trouwde ik met Aafke. We hebben vier kinderen en vier kleinkinderen. Mijn studie Theologie rondde ik universitair af als kerkhistoricus.

Door mijn persoonlijke levensloop en als gemeentepredikant ben ik gemotiveerd om gids in Kamp Amersfoort te worden. Ik voel en ken de emotie van het verlies van een naaste, ik heb een brede kennis van WO I en WO II en wil dit graag doorgeven.

De straat en het struikgewas

Door: Carla Huisman

*Het motto van Kamp Amersfoort is herinneren, bezinnen en leren. Door het organiseren van lezingen, voorstellingen en vertellingen proberen wij het bezinnen een duidelijke plek te geven in het kamp. Op zondag 15 november was er een bijzondere vertelling te bekijken en beluisteren:
De straat en het struikgewas*

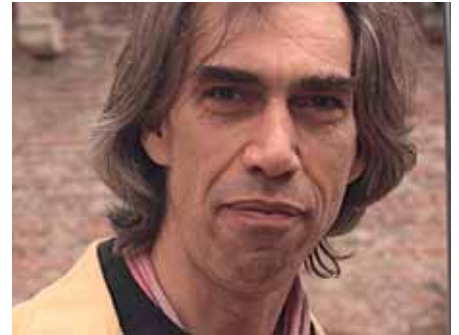

Foto: Stan Fritschy

De vertelling is gebaseerd op het gelijknamige boek van de kunstenaar Armando. Armando woonde als jongen in de buurt van het kamp, wat in veel van zijn werk een terugkerend thema is. Datzelfde gegeven komt terug in de vertelling: het is het verhaal van een man die terugkijkt op zijn jongensjaren in de oorlog in de buurt van Kamp Amersfoort. Al pratend probeert hij zijn oorlogservaringen te verwerken.

De vertelling duurde circa 30 minuten en werd gespeeld door Stan Fritschy, De Verhalenman. Stan Fritschy, is al meer dan twintig jaar actief als verteller. "Vertellen werkt als de olie in een machine en is als het cement tussen de stenen van een bouwwerk. Verhalen geven vriendschappen inhoud, verschaffen onderwijs betekenis, bieden werknemers zin en brengen toehoorders plezier."

Terwijl het op 15 november buiten stormde zat het publiek binnen ademloos te kijken en te luisteren.

*Het was prachtig weer.
Het landschap groeide en bloeide, de vogels zongen het hoogste lied
Voor het hek van het strafkamp stond een soldaat op wacht.
Ach wat viel er te bewaken: het was prachtig weer...
De jongens stonden naar de soldaat te kijken.
De soldaat lachte een beetje verlegen.*

*- Habt Ihr Ferien?
De jongens keken hem even aan.
Ze zeiden niets, ze gaven hem geen antwoord.
De vijand geef je geen antwoord.
Toen draaiden ze zich om en liepen door.*

*-Wat zei die gozer?
-Hij vroeg of we Ferien hadden.
-Wat is dat?
-Vakantie. Hij vroeg of we vakantie hadden.*

*De jongens keken nog even om.
De soldaat keek naar boven
Wat zag hij nou weer.
Misschien zag hij een vogel.
Misschien had hij verstand van vogels, weet jij veel.
(Uit de straat en het struikgewas)*

Na de vertelling gaf Stan Fritschy aan dat hij het heel bijzonder vindt om dit verhaal in Kamp Amersfoort te vertellen. "Deze verhalen horen hier thuis en ik deel ze graag met zoveel mogelijk mensen. Zodat we even stil kunnen staan bij wat er hier is gebeurd, en ook verder in de wereld. Misschien kunnen we zo, samen, een tegengeluid laten horen."

Bijzonder bezoek

Bij Kamp Amersfoort lopen regelmatig mensen binnen met een verhaal dat je blijft. Zo ook op zondag 27 september toen er een hele familie het bezoekerscentrum binnenliep. Zij vertelden het bijzondere verhaal van hun opa en vader, Jaap Koome, die in 1943 in Kamp Amersfoort had gezeten. Jarenlang vertelde hij daar niet over, tot hij op een dag toch met een kleindochter naar het kamp kwam. "Hij liep de poort door," vertelt ze, "en leek ineens stukken sterker te worden. En hij begon te vertellen, verhalen over het kamp die we nooit eerder hadden gehoord."

Op 4 juni jl is Jaap (Jacobus) Koome overleden. Aanleiding voor de hele familie om het kamp gezamenlijk te bezoeken en een bijzonder cadeau voor Kamp Amersfoort mee te brengen. Zij brachten een spaarvarken van hun opa mee met daarin het geld dat hij wilde schenken aan Kamp Amersfoort.

Educatie staat bij Kamp Amersfoort hoog in het vaandel

Door: Carla Huisman

Kamp Amersfoort wil graag het verhaal van haar geschiedenis vertellen en bezoekers daarvan laten leren. Dat doen we onder andere door het geven van rondleidingen en educatieve projecten.

Sinds twee jaar heeft Kamp Amersfoort een educatief project in huis met een bijzonder verhaal, het levensverhaal van Bertus de Raaf. Bertus, werd als 20 jarige jongen in juni 1944 opgepakt en naar Kamp Amersfoort gebracht. Van daar wordt hij doorgevoerd naar Kamp Neuengamme en vervolgens naar het buitenkamp Porta-Westfalica waar hij overlijdt. De familie van Bertus heeft geen idee wat er met hem is gebeurd en blijft naar hem zoeken.

Ab (de broer van Bertus) schrijft in zijn dagboek: *Nu ben ik bijna aan het eind van mijn leven. Nog nooit ben ik zo intens bezig geweest met de vraag wat er van Bertus terecht is gekomen. Waar is hij? Mijn hele leven heb ik getracht hem te vinden. Is hij vermoord of door ziekte overleden? Is hij wellicht nog ergens in*

leven? Wat is er van Bertus geworden? Elke dag heb ik aan Bertus gedacht. Ik ben bang dat er nooit een antwoord komt. Mijn grootste wens is dat hij ooit gevonden wordt en naar huis komt.

In de zomer van 2009 onderneemt Vincent van de Vrede, (vriend van de familie en journalist), geïnspireerd door Bertus' kampbrieven, een nieuwe zoektocht naar zijn graf. En uiteindelijk lukt het hem om, samen met de familie De Raaf en de Duitse overheid, de plek te vinden waar Bertus begraven ligt. In mei 2010 wordt Bertus gevonden en opgegraven. De familie neemt hem, in een laatste afscheidsreis, mee terug naar Nederland om hem tenslotte naast zijn broer Ab te begraven.

Over Bertus en de zoektocht naar zijn graf is een tijdschrift samengesteld. Rondom dit verhaal, het tijdschrift en de daarin verwerkte dilemma's, is het project Bertus ontwikkeld. Het bestaat uit op maat gemaakt lesmateriaal, een koffer met 30 tijdschriften en een bezoek aan Kamp Amersfoort. Daar krijgen de leerlingen een rondleiding en zien zij brieven en foto's van Bertus.

Het project is bedoeld voor klas 2 en 3 van het VMBO en klas 2 en 3 HAVO/VWO.

Meer informatie is aan te vragen via info@kampamersfoort.nl

Boek in de etalage

'De Oogstnevel'

Door: Carla Huisman

Speelfilmscenario over het leven van Titus Brandsma

De oogstnevel is een op historische feiten gebaseerd speelfilmscenario over priester en verzetsheld Titus Brandsma (1881-1942). Zijn strijd voor vrijheid van onderwijs, pers en godsdienst werd hem in WO II fataal. De oogstnevel verhaalt over leven, lijden en sterven. Over aartsbisschop Jan de Jong, over "Oranjehotel" en Kamp Amersfoort. Ook wordt het verraad op Titus Brandsma onthuld.

Een cruciaal thema is de vraag: "Waar was God tijdens de Holocaust?" *De Oogstnevel* probeert hier een antwoord op te geven.

Het scenario laat zich lezen als een historische roman. Het wil daarmee graag liefhebbers van dit genre bereiken, maar ook diegenen die interesse hebben in het lezen en/of bestuderen van een professioneel filmscript.

Een groot deel van het boek speelt zich af in Kamp Amersfoort. Dagboekfragmenten afgewisseld met dialogen en beschrijvingen van het dagelijkse leven zijn als filmscenes uitgeschreven. Dat maakt het tot een bijzonder boek, waar de beleving van het kamp erg dichtbij komt.

De auteur, Rob Vugts, (geboren 1961) studeerde aan de Nederlandse Film -en Televisie Academie (1979-1983). Hij werkt sinds 1984 voor Dutchview/ Nederlandse televisieomroepen als video-editor, auteur en (co)regisseur. In 2012 debuteerde hij met de historische roman *Gebed van een sterveling*, over de kluizenares zuster Bertken (1427-1514). Naast zijn werk studeert Rob Vugts momenteel Museologie aan de AHK Reinwardt Academie.

Rob Vugts komt later in het jaar naar Kamp Amersfoort om over zijn boek te vertellen.

"De oogstnevel" speelfilmscenario over het leven van Titus Brandsma

door Rob Vugts. Uitgegeven door Brave New Books, 2015, 341 bladzijden.

Het boek is binnenkort te verkrijgen bij Kamp Amersfoort of te bestellen via www.bol.com (€ 34,95).

In Memoriam

Bestuur en medewerkers van Kamp Amersfoort ontvingen bericht van het overlijden van de oud-gevangenen:

Rudolf Bernardus Bierman, geboren op 16 juni 1916 te Arnhem,
overleden op 15 december 2014 te Bosch en Duin

Jacobus Koome, geboren op 1 oktober te 1923 te Leiden,
overleden op 4 juni 2015 te Sassenheim

Josef H.M. Richter, geboren op 19 oktober 1921 te Amsterdam,
overleden op 30 juni 2015 te Boxmeer

Gerrit Haagsma, geboren op 4 september 1924 te Den Helder,
overleden op 17 september 2015 te Edmonton (Canada)

Johan Christiaan Hermeler, geboren op 5 mei 1924 te Laren,
overleden op 17 oktober 2015 te Den Helder

Geert Jaap Gilles van Mesdag, geboren 4 oktober 1922 te Fribourg,
overleden op 24 oktober 2015 te Hilversum

Geert Gerrits Ouwendijk, geboren 26 december 1924 te Overschie,
overleden op 9 november 2015 te Bergschenhoek

Hendrik Baljet, geboren op 7 maart 1923,
overleden op 20 november 2015 te Krommenie

Vanaf deze plaats spreken wij onze deelneming uit.

Oproep

In deze rubriek vindt u de oproepen die bij Kamp Amersfoort binnenkomen. Wilt u ook een oproep doen? Stuur u deze dan per mail naar info@kampamersfoort.nl o.v.v. 'Oproep'.

Informatie gevraagd over (mogelijke) treinen van 28 maart en 01 april 1945.

Ik ben op zoek naar (nog in leven zijnde) gevangenen, of nazaten van gevangenen, die in de laatste dagen voor de bevrijding in Kamp Amersfoort verbleven en gedeporteerd zouden worden op 28 maart of op 1 april 1945. Volgens het Rode Kruis hebben deze transporten nooit plaats gevonden ondanks vervoerslijsten van de Duitsers.

Onze opa stond op de lijst van 28 maart en is ook daadwerkelijk vervoerd (en tijdens de reis uit de trein gesprongen). Wie weet er meer over deze twee laatste treinen uit Kamp Amersfoort, wat hun bestemming was en waar de trein gestopt is?

Mocht u informatie hebben mbt tot deze oproep dan kunt u contact opnemen met Kamp Amersfoort via info@kampamersfoort.nl o.v.v. 'Reactie op oproep' en daarbij het onderwerp van de oproep.

Bij voorbaat dank

Ben van Schaik